

duqca əlverişli xammalın tam ekvivalenti hələ ki, tapılmamışdır. Tarixin belə bir təəssüf doğuran gerçəkliyi də var ki, bəzi neftçixaran ölkələr bu qiymətli sərvətdən öz xalqlarının firavanlığı və tərəqqisi üçün istifadə etmək imkanından uzun illər ərzində mərhum olmuş, böyük dövlətlərin güclü təzyiqi nəticəsində müstəqil siyasət yeritmək imkanını itirmişlər. Həmin ölkələrin xalqları təbii sərvətlərinin tam sahibi olmaq uğrunda həmişə mübarizə aparmış və məqsədlərinin həyata keçirilməsinə bu və ya digər dərəcədə nail olmuşlar. Azərbaycan xalqının da azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizəsində təbii sərvətlərinin sahibi olmaq arzusu əsas məqsədlərdən biri idi. Bu gün iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, Azərbaycan xalqı arzusuna çatmışdır və öz təbii sərvətlərinin, o cümlədən neftinin tam sahibidir və ondan necə istifadə olunmasını sərbəst surətdə müəyyən edir.

Xalqımızın dahi oğlu Azərbaycanın bu günü və sabahı üçün böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edən neft strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsindəki misilsiz xidmətləri sayəsində gələcək nəsillər üçün xoş güzəranın təməlini qoydu. Məhz 1994-cü ildə imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" ilə XXI əsrdə Azərbaycanın dinamik inkişaf yolu müəyyən olunmuşdur. Tarixi İpək

Ulu öndər Azərbaycanın üzləşdiyi erməni separatizmi haqqında tarixi müraciətində bildirib ki, əgər Dağlıq Qarabağ faciəsinin bir qütbündə erməni separatçılığı, erməni terrorizmi, Azərbaycana qarşı torpaq iddiaları durursa, digər qütbündə, - nə qədər acı olsa da, bunu etiraf etmək lazımdır, - bizim bəzi siyasətçilərimizin sərişsəzliyi, hakimiyyət hərisliyi, hədsiz-hüduzsuz şəxsi ambisiyaları durur. Məhz onlar bu gün tarixi təhrif edərək, Dağlıq Qarabağ qarşıdurmasını, Azərbaycan xalqının Dağlıq Qarabağ məsələsində Moskvanın tutduğu ədalətsiz mövqeyinə kəskin etiraz aksiyalarını öz şəxsi nailiyyətləri kimi qələmə verməyə başlayırlar. Amma yaxın və uzaq tarix göstərir ki, bütün bu hücumlara, bütün bu təqiblərə Azərbaycan xalqı layiqincə cavab verməyə qadir idi. Əgər bütün Azərbaycan xalqını hiddətləndirən, vahid sarsılmaz bir qüvvə kimi Azadlıq meydanına toplayan milli qürur, milli oyanış, milli dirçəliş hisslərindən konstruktiv şəkildə istifadə olunsaydı, biz bu gün Dağlıq Qarabağ problemi həlli ilə məşğul olmazdıq. Xalq çox tez başa düşdü ki, onun ən ülvü, ən müqəddəs, ən pak hissləri siyasi alverə, rəqabətə, kiminsə ucuz siyasi ambisiyalarının gerçəkləşməsinə xidmət edir. Bu ağır mənavi sarsıntıdan, bu acı həqiqətin

Tarix boyu bütün mübarizələrin sonunda ədalət zəfər çalıb

Tarixin yeni səhifələrini yazmaq ancaq dahi insanlara məxsusdur. Dövlətçilik tariximizin lideri, ulu öndər Heydər Əliyev məhz belə şəxsiyyətdir. Xalqını, Vətəninə fədakarlıqla, böyük məhəbbətlə sevmə, azərbaycanlı olmağı ilə həmişə fəxr edən ulu öndər bütün mənalı ömrünü Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına, ölkəmizin inkişafına və tərəqqisinə həsr edib. Ümummilli lider Heydər Əliyev müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, müstəqil respublikamızın dünya birliyinə integrasiyasının, yeni inkişaf strategiyasının banisi olmaqla bərabər, eyni zamanda Azərbaycanda multikulturalizmin dövlət siyasətinə çevrilməsinin əsasını qoymuşdur. Vətəndaş hamrəyliyi yaranan, demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində siyasi islahatlara başlayan, Azərbaycanın yeni Konstitusiyasını yazan, mətbuat üzərində senzuranı ləğv edən, ölkəni dünyaya integrasiyaya cəlb edən ümummilli liderin çoxşaxəli və fədakar fəaliyyəti nəticəsində fəlakətdən tərəqqiyə, əlsanədən həqiqətə doğru işıqlı bir yol başlandı. İnsan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azərbaycanda köklü islahatlar keçirildi.

1993-cü il noyabrın 24-də Azərbaycan Respublikasının azadlığı, suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olan, hərbi əməliyyatla itkin düşən və qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş qaydada ölmüş hesab edilən şəxslərin və onların ailələrinin statusunu və sosial müda-

qarşılamişdısa, qloballaşma prosesi çox vaxt heç də nikbinlik doğurmur. Bu mürəkkəb və birmənalı qiymətləndirilməyən prosesin perspektivləri hamımızı düşündürür. Qloballaşma dövlətlərin sabit inkişafının, bütövlüyünün və idarəetmə sistemlərinin sabilliyinin təmin olunmasına, iqtisadi münasibətlərdə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasına, xalqların rifah halının yüksəldilməsinə kömək etməlidir. Ümummilli lider həyatını və siyasi təfəkkürünü, bilik və bacarığını, böyük təcrübəsini həsr etdiyi Azərbaycanın qloballaşmadakı yeri haqqında bildirib ki, ölkəmiz dünya miqyasında geostrateji əhəmiyyətə malik olan əlverişli coğrafi mövqeyindən, zəngin təbii ehtiyatlarından və böyük potensialından istifadə edərək Şər q ilə Qərb arasında körpü rolunu səmərəli surətdə həyata keçirməyə qadirdir. Azərbaycan Böyük İpək Yolunun bərpası, Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinin yaradılması və Xəzər hövzəsinin karbohidrogen ehtiyatlarının hasilatı və dünya bazarlarına nəqli üçün səylər göstərir. Dünyanın bir çox dövlətlərinin hərtərəfli inkişafı üçün bu layihələrin həlledici əhəmiyyəti var. Bunlar səmərəli beynəlxalq əməkdaşlığa təkan verəcək və qlobal inkişafa müsbət təsir göstərəcəkdir. 24 il bundan əvvəl deyilmiş fikirlər bu gün Azərbaycanda ən böyük reallığa çevrilib, ölkəmizdə ulu öndərin tövsiyələri sözbəsöz yerinə yetirilib.

XX əsrdə Azərbaycan xalqının ən böyük nailiyyəti, şübhəsiz ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılmasıdır. Öz müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlətin möhkəm təməli üzərində inamla addımlayır. Bu illər ərzində həyatımızın bütün sahələrini əhatə edən köklü dəyişikliklər və dərin islahatlar həyata keçirilmişdir. Azərbaycan öz milli neft strategiyası və konsepsiyasını həyata keçirməyə başlamış, xarici dövlətlərin aparıcı neft şirkətləri ilə müqavilələr bağlayaraq dünya iqtisadiyyatına qovuşmasını təmin etmişdir. Ulu öndər başa çatmaqda olan XX əsrin Azərbaycan xalqının taleyində mühüm rol oynadığını bildirib və qeyd edib ki, bəzi siyasətçilər XX əsrə neft əsri adlandırırlar. Həqiqətən də neftin bu əsrdə dünya siyasətində və iqtisadiyyatında oynadığı müstəsna rol danılmazdır. Azərbaycanın dünyada məhz neft mərkəzlərindən birinə çevrilməsi bizə bir çox xalqların nəçə-neçə əsr ərzində çatdığı zirvələri qısa müddətdə fəth etmək imkanı verdi. XX əsr bəşər tarixində nə qədər mühüm hadisələrlə zəngin olsa da qətiyyətlə demək olar ki, bu əsrə səciyyələndirən, onun simasını müəyyən edən başlıca cəhət elmi-texniki tərəqqinin misli görünməmiş qədər böyük vüsət alması olmuşdur. XX əsrdə əldə edilmiş bütün elmi-texniki nailiyyətlərin təməlində isə məhz neft durur. Enerji mənbəyi, yəni nacaq məhsulu kimi nefti əvəz edə biləcək müxtəlif maddələr və üsullar tapmaq yolunda aparılan axtarışlarda bir çox uğurlar qazanılsa da təbiətin bəşəriyyətə bəxş etdiyi bu ol-

Yolu üzərində, Avropa ilə Asiyanın qovşağında yerləşən Azərbaycan əsrlər boyu fərqli sivilizasiyaların bir araya gəldiyi, milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalaşdığı, müxtəlif millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı məkan kimi tanınıb. 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Böyük Britaniyaya mühüm səfər etdi. Bu səfər zamanı Azərbaycanla Böyük Britaniya arasında "Neft sənayesi sahəsində əməkdaşlıq haqqında" müqavilə imzalandı. Bundan əlavə, İngiltərənin "British Petroleum" şirkətinə "Azəri" və "Çıraq" yataqlarının işlənməsi üzrə yaradılmış beynəlxalq konsorsiumda Qərb iştirakçıları üçün ümumi investisiya payında 31 faiz yer ayrıldı. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri", "Çıraq", və "Günəşli" yataqlarının birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında" sazişin imzalanması ilə Azərbaycanın neft sənayesi tarixində yeni səhifə açıldı. Müqavilə 11 şirkət arasında imzalandı. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev xalqımızın qədim tarixi haqqında öz müraciətində bildirib ki, biz nadir bir irsin varisləriyik. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu irsə layiq olmağa çalışaraq böyük bir tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, yüksək mədəniyyəti olan ölkəmizin dünəninə, bu gününə, həm də gələcəyinə dərin bir məsuliyyət hissi ilə yanaşmalıdır. Azərbaycanın taleyi belə gətirmişdir ki, coğrafi-siyasi mövqeyinə görə o, həmişə sivilizasiyaların qovuşduğu olmuş və istər Qərbin, istərsə də Şər qin çox güclü təsirini öz üzərində hiss etmişdir. Məlumdur ki, Azərbaycan bəşəriyyətin beşiyi olan nadir ölkələrdən biridir. Burada həyat çox erkən yaranmışdır və Azıx mağarasında tapılmış azıxantrop Azərbaycanın ən qədim ibtidai insan məskənlərindən biri olmasını sübut edir. Qobustandakı və Gəmiqayadakı qayaüstü təsvirlər və petroqliflər, Kür-Araz və Xocalı mədəniyyətlərinə aid maddi-mədəniyyət nümunələri, Kurqan tapıntıları sübut edir ki, hətta miladdan əvvəlki minilliklərdə də Azərbaycanla inkişaf etmiş mədəniyyət mövcud olmuşdur. İkinci minilliyin tarixi əyani surətdə göstərir ki, Azərbaycan xalqı dünya mədəniyyətində öz dəst-xətti ilə seçilən xalqlardandır. Keçən iki min il ərzində bəşər sivilizasiyasının ayrılmaz hissəsi kimi azərbaycanlılar dünya mədəniyyəti xəzinəsinə sanballı töhfələr vermişlər. 2000-ci ildə 1300 illik yubileyini təntənə ilə qeyd etdiyimiz "Kitabi-Dədə Qorqud" kimi möhtəşəm bir abidəyə malik olmaq da onu göstərir ki, bu torpaqda hələ bizim eramıza qədərki dövrdə böyük bir mədəniyyət mövcud olmuşdur. Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi Heydər Əliyev müraciətində bildirmişdir ki, tarixi proseslərin gedişi ona gətirib çıxardı ki, 1813 və 1828-ci illərdə imzalanmış Gülistan və Türkmənçay müqavilələri Azərbaycanı, onun tarixi torpaqlarını parçaladı, xalqımızı iki yerə böldü. Bu gün tam qətiyyətlə demək olar ki, bütün dünyaya səpələnmiş azərbaycanlılar müstəqil Azərbaycan Respublikasını öz vətəni sayır, onu milli dövlətçiliyin, milli ruhun, milli dəyərlərin, milli mədəniyyətin məbədi kimi yüksək qiymətləndirirlər. Bu, XX əsrdə təşəkkül tapmış azərbaycançılıq ideyasının böyük vüsət almasının məntiqi nəticəsidir. Beləliklə, XIX əsrdən başlanan mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin gedişi Azərbaycan cəmiyyətində əsaslı dəyişikliklərə gətirib çıxardı, yeni mühitdə formalaşan görkəmli ictimai və siyasi xadimlərimiz əsrin çağırış və tələblərinə layiqincə cavab verdilər.

yaratdığı psixoloji zərbədən bir çox vətəndaşlarımız bu gün də özlərinə gələ bilmirlər. 1991-ci il dekabrın 29-da nəhayət ki, Azərbaycan Respublikasında da ümumxalq referendumu keçirildi. Bu referendumun bülleteninə cəmi bir sual daxil edilmişdi. Bu sual müstəqillik haqqında Konstitusiyaya aktına münasibəti öyrənmək məqsədi daşıyırdı və əhəlinin 95 faizi referendumda iştirak edərək müstəqillik, suverenlik yolunu seçdi. Beləliklə də Azərbaycanın müstəqilliyi yalnız SSRİ dağıldıqdan sonra öz tam hüquqi təsdiqini tapdı, müstəqillik haqqında Konstitusiyaya aktı qüvvəyə mindi.

Həmin dövr haqqında ulu öndər deyib ki, vəziyyət elə təhlükəli xarakter almışdı ki, 1991-ci ildə əlverişli tarixi şəraitin və taleyin xalqımıza bəxş etdiyi imkandan yararlanmış müstəqil dövlətimiz qəsdən və yaxud sərişsəzlikdən yaranan iradəsizlik nəticəsində real itirilmək təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdı. Beləliklə, 1991-1993-cü illər Azərbaycanın müstəqillik tarixində nəinki itirilmiş illər hesab olunur, həm də bu illərdə Azərbaycan "ölüm, ya olum" dilemması qarşısında qalmışdı. 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidlə tələbi ilə ölkədə hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi və müstəqil dövlətçilik tarixinin ikinci dövrü başlandı. Ölkə onu gözləyən fəlakətlərdən, daxili və xarici anti-Azərbaycan qüvvələrin qəsdlərindən, vətəndaş müharibəsindən, torpaqlarımızın bir-birinin ardınca işğal edilməsindən və nəhayət, müstəqil dövlətçiliyin məhvindən, Azərbaycanın parçalanmasından xilas edilməli idi. 1993-cü ilin iyunundan başlayaraq, ilk növbədə, hakimiyyət boşluğu aradan qaldırıldı, respublikanın müxtəlif bölgələrində baş qaldırmış separatçı qüvvələr və parçalanma meyilləri sağlamlı düşüncəli vətəndaşların, xalqın böyük əksəriyyətinin fəal köməyi ilə zərərsizləşdirildi, vətəndaş müharibəsi təhlükəsinin qarşısı alındı. Ulu öndər müraziətində qeyd edirdi ki, Azərbaycan Respublikası demokratik inkişaf yolu ilə inamla irəliləyir. Ölkəmizdə demokratik inkişaf üçün zəruri olan təsisatlar və hüquqi baza artıq formalaşmışdır. Respublikada müxtəlif yönli siyasi partiyaların, ictimai təşkilatların azad fəaliyyət göstərməsi, yüzlərlə mətbuat orqanının senzurasız sərbəst nəşr edilməsi, özəl televiziya və radio kanallarının öz verilişlərini maneəsiz efirə çıxarması və sairə kimi hallar Azərbaycanda siyasi plüralizm, fikir azadlığı, demokratiya-abhavasının hökm sürməsinin konkret əyani nəticələridir. Bəzilərinin güman etdiyi kimi, demokratiya, xaos, hərc-mərclik, özbaşınalıq deyildir. Demokratiya ictimai-siyasi sabilliyin, qanunların aliliyinin hökm sürdüyü şəraitdə yaranıb inkişaf edə bilər. Demokratiyanın hüduqları genişdir. Odur ki, o, hər xalqın mentalitetinə, hər bir cəmiyyətə, hər bir dövrün tələblərinə uyğun olaraq inkişaf edir. Ona görə də nə burada, nə də Azərbaycandan kənarda heç kəs narahat olmasın: Azərbaycan demokratiya yolu ilə gedir və gedəcəkdir. Bu, bizim strateji kursumuzun mahiyyətini təşkil edir və biz heç vaxt bu yoldan dönməyəcəyik. XX əsr Azərbaycan xalqının həyatında silinməz izlər qoymuşdur. Əslində minilliklərin yekununda, əlbəttə ki, yeni bir Azərbaycan təşəkkül tapmışdır. Qazanılmış nailiyyətlər göz qabağındadır, onu hamı təsdiq edə bilər. Dünyada heç bir çətinlik əbədi deyildir. Tarix boyu bütün mübarizələrin sonunda ədalət zəfər çalmışdır.

Salman ALIOĞLU,
"Respublika".